

Litteratur

John Parry: *The Psychology of Human Communication*. University of London Press Ltd. 1967. 239 s. Paperback. Fyldig bibliografi.

En ret letlæst bog der er informationsteoretisk orienteret uden dog at være præget af matematiske formler. Der lægges vægt på analysen af mennesket som sender, modtager og forarbejder af information og relevansen af en sådan analyse inden for forskellige arbejdsfelter. Interessen er rettet mod de strukturer der ligger bag den verbale og ikke-verbale kommunikation, snarere end den specifikke udformning af kommunikationsmediet, men den indeholder alligevel meget af interesse for den sprogligt orienterede forsker, fordi den siger meget om de situationer det sproglige indledes i. Der gøres en del ud af begrænsningen i den rent matematiske analyse af informationsbegrebet som man kan vente det af en så forholdsvis ny bog. Der gives en udemærket oversigt over kommunikationsteoriens betydning for den psykologiske forskning og eksempler på interessante undersøgelsesområder. Kan anbefales som introduktion til sprogpsykologiske problemer og forskningsområder.

N.E.W.

Colin Cherry: *On Human Communication. A review, a survey and a criticism*. Anden ændrede udgave, paperback. 1968. The M.I.T. Press. 327 s. Fyldig bibliografi.

En ny udgave af den kendte introduktion til kommunikationens matematiske og systemiske aspekter, med et tilskud af mere fortrolige, intuitive approaches. Ændringerne består mest i udvidelser af bibliografien og tilføjelse af korte noter. Matematiske forkundskaber er mere end nyttige.

N.E.W.

Jan Einarsson: *De militära kommandoordens utveckling i svenskan i kontinentaleuropeisk belysning*. Med en exkurs om kommandoord m.m. hos Bellman. *Lundastudier i Nordisk Språkvetenskap*. Serie B nr. 3. Studentlitteratur. Lund. 1968. 55 s.

En forkortet og bearbejdet udgave af en trebetygsafhandling om den særlige sprogform i de militære kommandoord. Der findes her en særlig ud-

vikling som ikke svarer til sprogets normale udvikling, men er i overensstemmelse med udviklingen af kommandosproget i tysk og fransk. Udviklingen er bl.a. bestemt af kommandoordenes særlige funktion og de krav der stilles i de situationer hvori de skal anvendes. Som materiale til undersøgelsen er anvendt reglementer for svensk, tysk og fransk militær fra ca. 1650 til vore dage.

N.E.W.

Roger Brown: *Social Psychology*. Collier-Macmillan/The Free Press. 1965. Paperbackudgave 1968. 763 s. Fyldig bibliografi.

Denne introduktion til socialpsykologien er af særlig interesse for sprogforskere fordi den er præget af sin forfatters store interesse for den sproglige kommunikation og dens sammenhæng med sociale og psykologiske processer. Bogen giver i afrundede større afsnit, hver med en fyldig litteratur-henvisning, et overblik over de forskellige forskningsfelter der tilsammen udgør socialpsykologiens område. Samtidig kan bogen altså læses som en introduktion til sprogsystemernes *pragmatiske* aspekter. Bogen indeholder følgende afsnit: *Dyrs sociale adfærd som sammenligningsgrundlag for den menneskelige. Problemer omkring psykologi og social struktur* (herunder *Fundamentale dimensioner i interpersonelle relationer* med en glimrende gennemgang af udviklingen af de europæiske tiltalepronominer i sammenhæng med den sociale udvikling, *Social stratifikation*, og *Roller og stereotype menneskeforestillinger*.) *Barnets socialiseringsproces* (med afsnit om *Intelligensudvikling*, *Sprog og begrebsindlæring* samt *Tilegnelse af moral*). *Personlighed og samfund*. *Socialpsykologiske processer* (*Holdningsændringer*, *Dannelsen af indtryk af egen og andres personlighed*, *Gruppedynamik* og *Masseadfærd*.) Bogen er ikke lige god og grundig i alle afsnit, og der er nogle som den specielt sprogligt interesserede med sindsro kan springe over. Men alt i alt er der tale om en meget nyttig introduktion til og håndbog i den socialpsykologiske forskning op til et vist tidspunkt. Og den er helt usædvanligt velskreven.

N.E.W.

Kjell Nowak, Benny Carlman & Karl-Erik Wärneryd: *Masskommunikation och åsiktsförändringar*. Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. 1968. sv. kr. 40,- (2. oplag. 1. oplag 1966) 363 s. Fyldig bibliografi.

En god samlet oversigt over specielt den amerikanske forskning i og teori-dannelse omkring sammenhænge mellem massekommunikationsformer og holdningsdannelse og holdningsændringer, samt referat af nogle svenske undersøgelser over det samme. Bogen giver god mulighed for at orientere sig i den sociologisk betonedede kommunikationsteori og der gives en ret detaljeret beskrivelse af forskellige ofte benyttede metoder og analyseredskaber. Hertil kommer naturligvis de vigtigste forskningsresultater. (Det er interessant at se i hvor høj grad de amerikanske sociologers indholdsanalyse (content analysis) minder om *Greimas'* analysemodeller.) Dette er den fyldestgørende behandling af emnet på et nordisk sprog, og den må kunne benyttes både som introduktion og som håndbog.

N.E.W.

Kjell Nowak & Karl-Erik Wärneryd: *Kommunikation och påverkan. En bok om målinriktad masskommunikation*. Bokförlaget Prisma, i samarbejde med Svenska Civilekonomföreningen. Stckh. 1969. 149 s. Kort bibliografi. ca. 28 kr.

Forkortet og noget ændret udgave af ovenstående bog. I denne billigudgave er vægten i sær lagt på mulighederne for at omsætte den teoretiske viden om massekommunikation i praktisk kommunikativ virksomhed. Wärneryd har haft en tæt samarbejde med den svenske stats færdselspropaganda og det er blandt andet resultaterne heraf der udnyttes i bogen. Der kan jo iøvrigt ikke være tvivl om hvem man ellers tænker sig kan have glæde af denne bog. Det siges på bagsiden at den er uundværlig for "Journalister, tidskriftredaktører, copywriters, visualizers, andra reklamarbetare, PR-folk, radio- och TV-anställda och alla andra som sysslar med informationsverksamhet". Det betyder at der er adskillige grunde for os andre til at sætte sig ind i hvad bogen har at sige om massekommunikationens former og virkninger.

N.E.W.

Jan Andersson & Mats Furberg: *Sprog og påvirkning. Om argumentationens semantik*. Oversat fra svensk af Kjeld Hansen. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck. Kbh. 1969. 154 s. Bibliografi.

Så kom der så en dansk oversættelse af den godt tre år gamle, særdeles benyttede lærebog i semantik og argumentationsanalyse. Oversættelsen er som helhed god, dog ville man vist foretrække påvirkningskneb frem for oversættelsens tricks der smager lidt for meget af taskenspilleri, og perception havde nok været bedre end iagttagelse som oversættelse af varse-

blivning. Sådan er der en række småting. Oversætteren har sikkert været plaget af problemet med, hvad han skulle stille op med de stærkt lokale, svenske tekster der bruges som eksempler: skal man tage nye, måske ikke så rammende, eller skal man oversætte med alt det der går tabt, når det netop er den specifikke sproglige formulering der skal analyseres. Resultatet er blevet en mellemting: Her og der nye eksempler, nogle gode andre ikke. Men det er nu mest rent principielt at jeg mener det er en uskik at oversætte sådanne bøger fra svensk.

N.E.W.

Asger Langkjær m.fl.: *Grundtræk af en kulturlære og kulturfilosofi*. I - II. Akademisk Forlag. Kbh. 1968. 102 s. - 468 s. Ingen bibliografi.

En spændende forsøg på at sammenfatte viden fra en række fagområder: filosofi, psykologi, sociologi, lingvistik, æstetik, matematik, fysik etc. til en kulturfilosofi, forstået som filosofien over menneskets målrettede arbejde med at ændre og beherske sin omverden og sig selv, samt produkterne af denne stræben. Bogen er direkte tænkt for aftenhøjskolen, men den kan naturligvis bruges af andre. Forfatterne (Asger Langkjær og en række yngre medarbejdere, fortrinsvis studerende) er sig bevidst at bogen langt fra er så færdig, så omfattende og så gennearbejdet som man kunne ønske, og en revideret udgave siges allerede nu at være undervejs. Bortset fra disse mangler i udformningen kunne man også, netop i et værk af denne type, ønske sig en samlet bibliografi, meget gerne kommenteret.

Afsnittene der berører sproglige problemer hører ikke til bogens bedste, selv om de dog afspejler de nyeste udviklinger inden for lingvistik og psykolingvistik. Karakteristisk nok synes bogen at vide mere om formelle sprog end om naturlige sprog, en skævhed den selvfølgelig ikke er ene om. Al uegalitet til trods er dette dog et særdeles værdifuldt initiativ og vi venter i spænding på revisionen.

N.E.W.

Paul Watzlawick, Janet Helmick Beavin & Don D. Jackson: *Pragmatics of Human Communication. A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*. Faber and Faber. London. 1969. 283 s. Fyldig Bibliografi.

Dette er måske en af de mest inciterende bøger om menneskelig kommunikation som er fremkommet i de senere år. Den har selvsagt mange fejl.

Ingen bør vente at hermed er de sidste ord sagt i sagen. Men det er lykkedes for forfatterne, der arbejder ved Mental Research Institute, Palo Alto, Californien, at belyse en lang række væsentlige problemer i samspejlet mellem verbal og ikke-verbal kommunikation. Man kan måske føle at der lægges for stor vægt på ekstremer som patologisk kommunikation og logiske og semantiske paradokser. Men netop disse ekstreme tilfælde kaster et frugtbart lys ind over de ting som kan ske når et naturligt sprog bruges af en "naturlig" organisme (i modsætning til en automat). Vægten lægges på kommunikation frem for sprog, det vil sige at vi her har ansatserne til en sprogbrugsteori som er forankret i en generel teori om handling som kommunikation. Samtidig kan der inden for denne ramme stilles frugtbare spørgsmål om principielle forskelle mellem den egentlige sproglige (verbale) kommunikation som er særegen for mennesker, og andre typer af kommunikation. Disse forsøg kan med fordel sammenholdes med Chomskys sprogfilosofi, uden at der så vidt man kan se er nogen direkte forbindelse. Forfatterne er derimod eksplicit elever af antropologen Gregory Bateson, og blandt deres "efterkommere" finder vi den omdiskuterede og feterede Ronald D. Laing. Dette kan give et fingerpeg i retning af den teori om psykopatologi som ligger bag fremstillingen.

Bogen indeholder en lang række tanker som er af værdi for udviklingen af en sproglig pragmatik. Og den bekræfter iøvrigt et indtryk der er ved at danne sig blandt de alleryngste lingvister, at lingvistikken med stor fordel kan placere sig som en af samfundsvidenskaberne, ja, at nye udviklinger kun er mulige hvis dette sker.

N.E.W.

